

Tēze. Privatizācijas procesā iegūtais dzīvokļu celtniecības kooperatīva dzīvoklis ir abu laulāto kopīga manta, ja paja nomaksāta ar abu laulāto līdzekļiem.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta
2005.gada 5.oktobra**

SPRIEDUMS

lietā Nr. SKC – 543

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šāda sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators R.Namatēvs,
senatore R.Saulīte,
senatore E.Vernuša,

piedaloties a/s „Parex banka” pārstāvei S.M., atbildētājas S.A. pārstāvei advokātei S.Bulavai un prasītājai Z.D.,

2005.gada 5.oktobrī izskatīja atklātā tiesas sēdē Rīgā atbildētāju a/s „Parex banka” un S.A. kasācijas sūdzības par Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2005.gada 5.maija spriedumu Z.D. prasībā pret A.D., a/s „Parex banka”, I.D., S.A. par īpašuma tiesību atzīšanu uz laulāto kopmantas daļu, darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem un ierakstu dzēšanu zemesgrāmatā.

Noklausījies senatora R.Namatēva ziņojumu, a/s „Parex banka” pārstāves S.M. un advokātes S.Bulavas paskaidrojumus, ka spriedums atceļams, prasītājas Z.D. paskaidrojumu, ka spriedums atstājams negrozīts, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

k o n s t a t ē j a

1975.gada 5.septembrī reģistrēta prasītājas Z.D. un atbildētāja A.D. laulība.

A.D. kā dzīvokļu celtniecības kooperatīva biedrs, pamatojoties uz 1991.gada 4.decembrī pieņemtā likuma „Par kooperatīvo dzīvokļu privatizāciju” 3.pantu, privatizēja kooperatīvo dzīvokli nr. 29, [...] ielā 52/2, Rīgā un 1993.gada 15.februārī viņam tika izsniegta īpašuma tiesību uz dzīvokli reģistrācijas pagaidu apliecība..

1996.gada 15.maijā sakarā ar a/s „Parex banka” aizdevuma nodrošināšanu, A.D. noslēdza ar banku ķīlas līgumu, ieķīlājot privatizēto dzīvokli. Savukārt a/s „Parex

banka” uz A.D. izsniegtās pilnvaras pamata 2001.gada 15.februārī dzīvokli uz pirkuma līguma pamata atsavināja par Ls 3240 atbildētājam I.D., kura īpašuma tiesības zemesgrāmatā tika nostiprinātas 2001.gada 3.aprīlī.

I.D. 2002.gada 7.maijā noslēdza pirkuma līgumu ar S.A., atsavinot viņai šo dzīvokli par Ls 9390, savukārt kura īpašuma tiesības zemesgrāmatā nostiprināja 2002.gada 16.maijā.

Prasītāja Z.D. 2002.gada 25.aprīlī cēla prasību un lūdza atzīt, ka strīdus dzīvoklis iegūts laulības laikā, atzīt viņai īpašuma tiesības uz ½ domājamo daļu no dzīvokļa, atzīt par spēkā neesošiem darījumus ar šo dzīvokli un dzēst ierakstus zemesgrāmatā.

Prasītāja norādīja, ka paja par dzīvokli tika nomaksāta līdz tā privatizācijai par abu laulāto kopējiem līdzekļiem un dzīvoklis ir laulāto kopējais īpašums. Vīrs bez viņas piekrišanas dzīvokli ieķīlāja, bet pēc tam atsavināja, pārkāpjot viņas tiesības uz īpašumu.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija kā pirmās instances tiesa 2003.gada 19.novembrī prasību noraidīja.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta prasību apmierināja daļēji. Tiesa atzina dzīvokli nr. 29, [...] ielā 52/2, Rīgā par laulāto Z.D. un A.D. kopmantu, piedzenot no A.D. par labu Z.D. ½ daļas vērtību Ls 5 383,50 apmērā. Pārējā daļā tiesa prasību noraidīja.

Civillietu tiesu palāta atzina, ka strīdus dzīvoklis atbilstoši Civillikuma 89.pantam ir abu laulāto kopmanta.un prasītājai ir tiesības saņemt no atbildētāja A.D. naudas kompensāciju ½ daļas apmērā no kadastrālās vērtības Ls 10 767, jo I.D. ir labticīgs ieguvējs, kas izslēdz darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem.

Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniegusi a/s „Parex banka”, lūdzot spriedumu atcelt daļā par dzīvokļa atzīšanu par laulāto kopmantu.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs norādījis, ka tiesa nav piemērojusi Civillikuma 994.pantu, kaut gan dzīvoklis pēc privatizācijas bija reģistrēts tikai uz A.D. vārda, ko Z.D. nebija apstrīdējusi. Atbilstoši likuma „Par kooperatīvo dzīvokļu privatizāciju” privatizācijas subjekts bija tikai A.D..

Kasācijas sūdzību par spriedumu iesniegusi arī atbildētāja S.A., lūdzot spriedumu lietā atcelt.

Kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi, ka tiesa konstatējusi juridisku faktu par īpašuma iegūšanu laulības laikā, neskatoties uz to, ka juridiska fakta konstatējums nav izlemjams prasījuma kārtībā. Pie tam prasītāja nav norādījusi kāda vēl manta ir

viņai un A.D., kā arī tiesa nav noskaidrojusi vai A.D. nav izmaksājis Z.D. naudas kompensāciju, ja tāda viņai pienākas.

Apelācijas instances tiesa grozījusi prasības pamatu, jo īpašuma prasība pirmās instances tiesā netika celta. Pie tam pirmās instances tiesas spriedums, ar kuru konstatēts, ka dzīvoklis nebija kopmanta un A.D. bija tiesības to ieņemt, stājies likumīgā spēkā. Līdz ar to tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 203.pantu.

Starp Z.D. un A.D. bija panākta vienošanās, ka dzīvoklis ir atsevišķa manta un tas tiek reģistrēts uz A.D. vārda.

Pārbaudot lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personām, kas spriedumu pārsūdzējušas, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, kas reglamentē lietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā, Senāts u z s k a t a, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts.

Prasītāja Z.D. un atbildētājs A.D. ir laulātie, kuru laulība nav šķirta. Tiesa nav konstatējusi arī laulāto attiecību izbeigšanas faktu un līdz ar to saskaņā ar likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ģimenes tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību” 8.pantu tiesa laulāto mantiskajām attiecībām pamatoti piemērojusi Civillikuma noteikumus, jo norādītā tiesību norma nosaka: „Civillikuma noteikumi par laulāto mantiskajām attiecībām ar 1993.gada 1.septembri attiecas arī uz tiem laulātajiem, kuri laulībā stājušies pirms 1993.gada 1.septembra.”

Tiesa konstatēja, ka dzīvokļu celtniecības kooperatīvam piederošā dzīvokļu paja bijusi nomaksāta līdz dzīvokļa privatizācijai ar Z.D. palīdzību, kura ieguldījusi naudas līdzekļus.

Šo juridisko faktu tiesa pareizi saistījusi ar Civillikuma 89.panta otrās daļas hipotēzi, kura nosaka: „Viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai viens no viņiem, bet ar abu laulāto līdzekļiem, vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta; šaubu gadījumā jāpieņem, ka šī manta pieder abiem līdzīgās daļās.”

Kasatoru norāde uz Civillikuma 994.panta pirmo daļu par to, ka par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemes grāmatās, likuma „Par kooperatīvo dzīvokļu privatizāciju” 3.pantu, kas nosaka, ka privatizācijas subjekts ir dzīvokļu celtniecības kooperatīva biedrs, kurš pilnīgi vai daļēji nomaksājis paju par viņam lietošanā nodoto dzīvokli, kā arī uz likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību” 24.pantu par to, ka gadījumos, kad Civillikumā paredzēta lietu tiesību ierakstīšana zemes grāmatās, piemērojami spēkā esošie noteikumi par nekustamā

īpašuma reģistrāciju, jo A.D. nekustamo īpašumu pēc privatizācijas bija reģistrējis Valsts tehniskās inventarizācijas birojs un Valsts zemes dienesta Nekustamā īpašuma vērtēšanas birojs, nedod pamatu atcelt spriedumu lietā.

Pamatoti saskaņā ar Civillikuma 89.panta otro daļu, atzīstot strīdus dzīvokli par laulāto kopīgo mantu, kā tas norādīts iepriekš, dzīvokļa reģistrācija tikai uz A.D. vārda nepadara to par viņa atsevišķu mantu un ir pretrunā Civillikuma 93.pantam: „Ja laulāto kopīgais nekustamais īpašums ierakstīts zemesgrāmatā uz viena laulātā vārda, pieņemams, ka otrs laulātais savu daļu šajā īpašuma nodevis viņa pārvaldībā”, ko kasācijas sūdzības iesniedzēji nav ņēmuši vērā.

Civillikuma 94.panta trešā daļa paredz: „Lai laulātais ar viņa pārvaldībā esošajām otra laulātā mantiskajām vērtībām varētu rīkoties tā, ka viņa rīcība pārsniegtu parastās pārvaldības robežas, viņam jāizprasa otra laulātā piekrišana.”

Konstatējot, ka A.D. strīdus īpašumu atsavināja bez Z.D. piekrišanas labticīgam ieguvējam I.D., kas kasācijas sūdzībās netiek apstrīdēts, apelācijas instances tiesa pamatoti piedzina no A.D. par labu Z.D. naudas kompensāciju viņas daļas apmērā no laulāto kopīgās mantas, kas atbilst Civillikuma 1046.panta pirmajai daļai un 1047.pantam, jo norādītās tiesību normas nosaka, ka gadījumā, kas, nevaldīdams atprasāmo lietu, tomēr formāli atbild uz prasību, pret to var taisīt spriedumu it kā pret īsto valdītāju. Norādītā gadījumā atbildētājam var nospriest samaksāt atprasāmās lietas vērtību. Norādījums, ka tiesa nevarēja prasības kārtībā izlemt, ka dzīvoklis ir laulāto kopīgais īpašums, jo tas konstatējams kā juridisks fakts, neatbilst Civilprocesa likuma 258.pantam, kas paredz, ka strīda gadījumā, kā tas ir šajā lietā, strīds izšķirams tiesā prasības kārtībā.

Atsaucē, ka Z.D. nav norādījusi kāda vēl ir manta viņai un A.D., kā arī nav noskaidrots vai A.D. nav izmaksājis kompensāciju, nedod pamatu atcelt spriedumu lietā, kā to lūdz atbildētāja S.A., jo tiesa izskata tikai apstrīdēto tiesību aizsardzību atbilstoši celtajai prasībai.

S.A. norāde par prasības pamata grozīšanu apelācijas instances tiesā, jo apelācijas sūdzībā prasītāja atsaucās uz īpašuma tiesību pantu (īpašuma prasība), kāda nav celta, neapstiprinās ar lietas materiāliem un liecina par prasības pamata neizpratni.

Viens no prasības elementiem ir tās pamats. Prasības pamatu veido apstākļi, uz kuriem prasītājs pamato savu prasījumu, t.i. juridiski fakti, ar kuriem tiesību normas hipotēze saista strīda pušu materiāltiesiskās attiecības esamību, grozīšanos vai izbeigšanos, kas nozīmē, ka prasības pamats nav tiesību norma pati par sevi. Kā to norādījis prof. V.B. tad „...likuma neaizrādīšana un pat nepareiza aizrādīšana neatņem

prasītājam iespēju panākt taisnīgu tiesas aizsardzību, vēl vairāk tādēļ, ka jura novit curia – tiesai pašai jāzin likumi un jāpiemēro tie ne tikai pēc likuma burtā, bet arī pēc likuma gara (prof. V.Bukovskis, Civilprocesa mācību grāmata, Rīga, 3005.lpp.).

Kasācijas sūdzības iesniedzēja S.A. norādījusi, ka Rīgas Centra rajona tiesa 2001.gada 5.aprīlī izskatīja Z.D. prasību par ķīlas līguma atzīšanu par spēkā neesošu un konstatēja, ka dzīvoklis nebija kopmanta un A.D. bija tiesības to ieķīlāt. Spriedums stājies likumīgā spēkā.

Senāts uzskata, ka arī šāds kasācijas sūdzības arguments nedod pamatu atcelt spriedumu lietā.

Pretēji Civilprocesa likuma 453.panta pirmās daļas 5.punktam, kas reglamentē kasācijas sūdzības saturu, atbildētāja S.A. pēc viņas ieskata norādīto pārkāpumu nav saistījusi ar tiesību normu, kaut gan iepriekš norādītā procesuālā tiesību norma nosaka, ka kasācijas sūdzībā jānorāda kādu materiālo vai procesuālo tiesību normu tiesa pārkāpusi, kā izpaužas šis pārkāpums.

Bez tam lietas materiāli neapstiprina, ka prasība apgabaltiesā būtu celta par to pašu priekšmetu uz tā paša pamata starp tām pašām pusēm, par ko stājies likumīgā spēkā tiesas spriedums, kā to nosaka Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 5.punkts un 223.panta 3.punkts.

Viņas atsauce, ka starp Z.D. un A.D. bijusi panākta vienošanās, ka dzīvoklis ir A.D. atsevišķa manta, neatbilst Civillikuma 93.pantam par laulātā savas daļas nodošanu otra laulātā pārvaldībā, kā to Senāts norādījis iepriekš.

Līdz ar to spriedums lietā atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzības noraidāmas.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts

n o s p r i e d a

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2005.gada 5.maija spriedumu atstāt negrozītu, bet a/s „Parex banka” un S.A. kasācijas sūdzības noraidīt.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs senators

R.Namatēvs

Senatore

R.Saulīte

Senatore

E.Vernuša